

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้ให้ความสำคัญแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นปรัชญานำทางในการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางมุ่งการพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกัน สู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการปฏิวัติกระบวนการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผน โดยมีการผสมผสานเรื่องศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างบูรณาการในทุกด้าน มีการเชื่อมโยงเป็นองค์รวม มีการพึ่งพาอาศัย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างพอเหมาะ พอดี และมีดุลยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สำหรับการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นในการดำรงชีวิตตามวิถีอิสลามที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ส่งผลให้การสอนศาสนาอิสลามแก่ประชาชนทุกวัยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่นี้เห็นความสำคัญในการพัฒนาบุตรหลานให้มีความรู้และสามารถปฏิบัติตนตามหลักการศาสนาอิสลาม สถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันการศึกษาพอเหมาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้บุตรหลานของตนมีโอกาสเรียนรู้และสามารถปฏิบัติตนตามหลักการศาสนาอิสลามพร้อมกับวิชาสามัญ ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะเพียงพอที่จะดำรงตนเป็นคนดีมีคุณธรรม และมีหน้าที่การงานที่ดี มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในยุคแห่งการแข่งขันนี้ได้ และด้วยเหตุนี้ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นที่นิยมของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากมีการสอนศาสนาอิสลามตามความต้องการของประชาชน

แม้ว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะได้รับความนิยมจากประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากสาเหตุเกี่ยวกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามผลการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามเพื่อคุณภาพสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2550) ที่ได้กล่าวว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กยังคงประสบปัญหาการจัดการศึกษาในด้านการบริหารจัดการ

ด้านการเรียนการสอนด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งโรงเรียนมีความต้องการได้รับการพัฒนาใน 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายต่างๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารโดยใช้ฐานโรงเรียนและการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารสมัยใหม่ที่ทันสมัย (2) การพัฒนาครูผู้สอนให้มีทักษะด้านการสอน โดยเฉพาะการสอนวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ให้นักเรียนมีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งต้องจัดในรูปแบบบูรณาการรายวิชาและสามารถเทียบโอนได้ระหว่างวิชาสามัญกับวิชาศาสนา เพื่อให้ นักเรียนมีเวลาในการศึกษาด้วยตนเอง และจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งภาษาและหลักทางศาสนาอิสลาม (4) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม โดยปลูกฝังหลักการศาสนาอิสลามให้สามารถเป็นมุสลิมที่ดี มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ มีวินัย และเป็นผู้นำ

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงดังเช่นปัจจุบัน จึงต้องคำนึงถึงสถานะทางการแข่งขันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และด้วยธรรมชาติการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่ต้องบริหารงานในฐานะที่เป็นเอกชนให้อยู่รอดและเติบโตไปพร้อมๆ กับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งต้องใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาลให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทางการศึกษาอย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาและรู้ว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2547) จึงควรจัดการศึกษาตามตัวแปรที่บ่งบอกถึงแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการสร้างคุณภาพของการจัดการศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นและสากล เนื่องจากเป็นสถานศึกษาเอกชนและอยู่ในบริบทการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ชุมชนส่วนใหญ่คาดหวังให้โรงเรียนการจัดการศึกษาและมีวิธีการดำเนินงานตามหลักการศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมและค่านิยมตามบริบทของชุมชน ส่งผลให้โรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาในส่วนที่นอกเหนือจากสถานศึกษาอื่นโดยทั่วไปที่ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นลูกค้าและเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้มีความสำคัญกับการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักการศาสนาและวัฒนธรรมที่ต้องเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการศึกษา โดยยึดผู้เรียนและประชาชนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังต้องตระหนักถึงบริบทของการจัดการสถานศึกษาในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลง จึงควรจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการดำเนินงานต้องใช้ทุนทางการศึกษา ทั้งคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนที่รัฐจัดให้เฉพาะจัดการศึกษาสามัญศึกษา จึงไม่เพียงพอต่อการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนสอนอิสลามที่มีทั้งด้านสามัญศึกษาและอิสลามศึกษา โรงเรียนจึงต้องผสมผสานแนวคิดทางการบริการการศึกษาและการบริหารองค์กรเอกชนเพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการมุ่งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของการศึกษาเอกชน เนื่องจากต้องการให้โรงเรียนเอกชนมีการบริหารงานเหมือนบริษัทเอกชน และยกระดับโรงเรียนเอกชนชั้นนำให้มีรูปแบบการบริหารงานและคุณภาพในระดับเดียวกับโรงเรียนนานาชาติ (รุ่งแก้วแดง, 2548) ขณะเดียวกันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะด้านสังคมวัฒนธรรม ยังต้องพัฒนาคนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มีการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมเอกลักษณ์ความเป็นไทย

จากแนวคิดการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในด้านการบริหารสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย

- (1) การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน
- (2) การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังหลักคิดต่างๆ ให้แก่เด็ก โดยครูต้องเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ความพอเพียง / ไม่พอเพียงของตนเองและครอบครัวได้ และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง อีกทั้งสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยกิจกรรมมีความหลากหลายของเนื้อหาแล้วแต่ตามสภาวะ ภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา แต่ที่สุดแล้วต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิด อุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจ / สังคม / สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา และสามารถขยายผลออกสู่ชุมชนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้ทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยนำหลักการมาเสนอเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอย่างสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง เกิดการยอมรับ ได้รับความไว้วางใจและเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการหลักสูตรตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการจัดการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
2. เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บนพื้นฐานของการศึกษาตามวิถีอิสลามเพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามเป้าประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. ได้แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การจัดการศึกษา** หมายถึง การดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความพร้อมของนักเรียนก่อนใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพร้อมของครูก่อนใช้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านเนื้อหาสาระของบทเรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนภายใต้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิต

3. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเปิดสอนสายสามัญศึกษาควบคู่กับการจัดการศึกษาสายอิสลามศึกษา

4. สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

5. หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อทดลองใช้สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 การรวบรวมเนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาโดยคณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักคิดและหลักปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้ามกลุ่มสาระไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

6. การจัดการหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยนำไปสอดแทรกในเนื้อหาและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความพร้อมของนักเรียนก่อนใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านความพร้อมของครูก่อนใช้เศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านเนื้อหาของของบทเรียน 4) ด้านสื่อการเรียนรู้ และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม

7. สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส